

Een spagaat tussen theorie en praktijk

De dansvakopleidingen

Marcelle Schots De danskunst heeft zich de afgelopen decennia in zeer uiteenlopende richtingen ontwikkeld. Die diversiteit wordt weerspiegeld in het dansvakonderwijs. De meningen lopen uiteen als het gaat om de vraag over welke bagage een ontluikend dans-talent moet beschikken.

Jonge talenten met ambities in de danskunst kunnen zich aan een van de vijf hbo-opleidingen ontwikkelen als uitvoerend of scheppend danskunstenaar. Dat dit niet per definitie gescheiden trajecten betreft, blijkt uit een groot deel van het opleidingsaanbod dat danskunstenaars niet alleen op hun fysieke en technische kwaliteiten aanspreekt, maar ook op hun creativiteit. Amsterdam, Arnhem, Tilburg en Rotterdam bieden bacheloropleidingen waar de uitvoerende danser ook wordt gestimuleerd om eigen werk te creëren. De Theaterschool in Amsterdam heeft voor elk genre een aparte opleiding: de School voor Nieuwe Dansontwikkeling, de Nationale Balletacademie, Musical & Jazzdans en Moderne Theaterdans. Alle opleidingen hebben ook docentenopleidingen.

Het idee dat het vak choreografie in de praktijk geleerd wordt, is in de moderne dans een achterhaald concept. In Arnhem, Rotterdam en Tilburg kunnen dansers na twee jaar voor

het uitstroomprofiel Choreografie of Dansmaker kiezen.

De dansacademies in Amsterdam, Arnhem en Rotterdam hebben de afgelopen jaren de handen ineengeslagen tijdens het project Dance Unlimited, een voortgezette opleiding choreografie. Er werd voor een periode van twee jaar een select aantal studenten, drie per opleiding, toegelaten. Toelatingseisen waren een bachelor-diploma en minimaal drie jaar werkervaring. Het curriculum, opgesteld door de gezamenlijke partners, richt zich op choreografisch onderzoek aan de hand van zes competenties: visie, samenwerking, creativiteit, vakmanschap, ondernemerschap en reflectie. De opleidingen zijn allemaal door de accreditatieronde gekomen en mogen zich in de toekomst officieel master noemen.

Directeur Samuel Wuersten van de Rotterdamse Dansacademie (Codarts) bezint zich op de toekomst, hij is nog niet overtuigd van het ren-

dement van de opleiding. Zijn ervaring is dat beginnende makers die aan het masterprogramma deelnemen vaak genoeg werk hebben in de sector, waardoor de opleiding geen prioriteit krijgt wanneer er andere kansen in het verschiep liggen. Wuersten ziet alle inspanningen ook nog niet verstaald naar de praktijk; het valt hem op dat hij het werk van afgestudeerde choreografen niet terugziet op gerenomeerde internationale podia.

In Amsterdam speelt studie-leider Jeroen Fabius juist in op de praktijk met het lesprogramma van de nieuwe master Choreografie die in september 2008 van start gaat. Gedurende intensieve lesblokken en residenties wordt kennis uitgewisseld, live of via de digitale snelweg, terwijl studenten binnen de internationale context door kunnen blijven opereren.

Klassiek in de problemen

Terwijl de geëmancipeerde danser tal van mogelijkheden heeft en de kunst van het choreograferen een steviger fundament binnen de opleidingen krijgt, kampen de twee klassieke dansopleidingen die Nederland rijk is met problemen.

Het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en de Nationale Balletacademie in Amsterdam hebben grote

Het dansveld klaagt over de kwaliteiten van de jongere generatie danskunstenaars

moeite met het vinden van jong talent. Het aandeel Nederlandse studenten is relatief laag ten opzichte van de buitenlandse leerlingen. Al is ballet in het amateuircircuit nog steeds populair, weinig leerlingen lijken de ambitie te hebben om zich jarenlang aan het strenge regime van de opleidingen te onderwerpen. Het gevolg is dat de gezelschappen steeds meer internationale danstalenten moeten werven om hun werk uit te kunnen voeren.

Het Nationale Ballet heeft intussen in samenwerking met de Nationale Balletacademie een plan ontwikkeld om hier verandering in te brengen. Naar model van de École de Danse van de Parijse Opéra en de Royal Ballet School in Londen, ligt de ambitie er om een geïntegreerd opleidingstraject aan te bieden: vooropleiding, beroepsopleiding, regulier onderwijs en accommodatie onder een dak. De gedachte hierachter is om een 'Hollandse School' te kweken met een eigen esthetiek en bijbehorende techniek, waarbij de nadruk op helderheid ligt. Ook wil men de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk versterken door leerlingen mee te laten trainen met de professionele lessen en ze al jong in producties in te zetten.

Een ander probleem voor de klassieke balletwereld is de steeds lagere leeftijd waarop dansers bij gezelschappen instromen. Nederland wil die trend volgen, maar afgestudeerde leerlingen aan de bacheloropleiding zijn al snel twintig jaar of ouder. Ook hierin wil het nieuwe opleidingstraject voorzien door een opleiding te bieden voor het tiende tot het achttiende levensjaar.

Kritische noten

De gesprekken tussen het Nationale Ballet en de Nationale Balletacademie zijn het gevolg van ontevredenheid over de aansluiting tussen onderwijs en beroepspraktijk. Het dansveld klaagt al langer over de kwaliteiten van de jongere generatie danskunstenaars. In het

sectorrapport *Dans Zichtbaar Beter*, dat een half jaar geleden verscheen in opdracht van het Directie Overleg Dans (DOD), blijkt dat een groot deel van de geïnterviewde choreografen vindt dat de infrastructuur voor het leren dansen en choreografen niet voldoet. Vooral de gevestigde gezelschappen zijn kritisch. Ze presenteren veelal voorstellingen in de lijn van de Nederlandse formele danstraditie, en het is niet verwonderlijk dat zij hun pijlen op het niveau van danstechniek richten.

Het rapport meldt ook dat er te veel, te weinig gespecialiseerde en van elkaar onderscheidende opleidingen zijn die te veel studenten afleveren van middelmatige kwaliteit. Toch zijn de meeste docenten die dit bekritiseerde lesaanbod verzorgen ook in het dansveld werkzaam.

Daarnaast melden veel geïnterviewden in het rapport dat ze een inhoudelijke aansluiting missen tussen lesprogramma's en de artistieke ontwikkelingen in de danspraktijk. Maar opmerkelijk genoeg laten artistiek leiders van productiehuizen en werkplaatsen en onafhankelijk werkende choreografen zich in minder felle bewoordingen uit, terwijl juist in die hoek relatief meer artistieke risico's genomen worden.

Het ontbreekt aan voldoende uitwisseling tussen opleidingen en dansveld

In reactie op de geuite kritiek benadrukt Samuel Wuersten dat leerlingen worden opgeleid voor de toekomst. Niet de dansacademie heeft volgens hem het laatste woord, het is een traject van *life long learning*.

Leontien Wiering, directeur van de Dansopleidingen aan de Theaterschool in Amsterdam, beaamt dit. Ze is het wel eens met het dansveld dat de lat hoger gelegd kan worden. Maar ze noemt als wezenlijk probleem waarmee de opleidingen worstelen de financiering van het kunstvakonderwijs, die momenteel is gekoppeld aan aantallen afstuderende studenten terwijl talent het uitgangspunt zou moeten zijn.

De danssector signaleert in *Dans Zichtbaar Beter* ook het ontbreken van voldoende uitwisseling tussen opleidingen en dansveld, wat onder meer tot onvoldoende stageplekken leidt. En uit het rapport blijkt dat de sector een vinger in de pap wil door zich met de koersbepaling van de opleidingen bezig te houden, maar de bal wordt bij de opleidingen gelegd.

Zowel de danssector als de opleidingen pleiten nadrukkelijk voor de herinvoering van werkervaringsplaatsen. Tot voor kort konden dansers een jaar in dienst bij een gezelschap dat hiervoor subsidie ontving. Net afgestudeerde dansers kunnen zo gemakkelijker ervaring opdoen in de sector.

En de opleidingen leiden niet alleen op voor de gevestigde gezelschappen. Volgens Wiering heeft de helft van de studenten heel andere ambities. Ze willen zelf werk maken, gaan aan de slag bij onafhankelijke choreografen in Nederland of in het internationale circuit of werken in de musicalindustrie. Wuersten vindt dat de gezelschappen zich ook beter zouden kunnen verdiepen in wat er op de scholen gebeurt. Veel gevestigde gezelschappen kijken alleen naar de balletopleidingen om nieuwe dansers te werven, terwijl op de andere dansopleidingen genoeg talent rondloopt.

Marcelle Schots

is dansredacteur van *TM*, tijdschrift voor theater, muziek en dans

Doorstroming talent

Ondertussen werken de opleidingen hard aan allerlei samenwerkingsverbanden om de band met het veld te versterken. Itzik Galili maakte zijn jubileumvoorstelling, waaraan een flinke tournee in het land werd gekoppeld, met studenten van de Rotterdamse Dansacademie. De School voor nieuwe Dansontwikkeling, die zich in het verleden ver van het dansveld bewoog, krijgt een opener karakter. Artistiek leider Gabriel Smeets zoekt ook samenwerking met de podia en productiehuizen. Dat zijn belangrijke diepte-investeringen. Enerzijds doen studenten ervaring op in het beroepsveld; anderzijds krijgt experiment een plek op het podium waardoor het publiek er kennis van kan nemen.

Terwijl schouwburgdirecteuren uit de provincie stellen dat het publiek meer behoefte heeft aan klassieke balletsprookjes, moeten jonge makers, die in hun voorstellingen de kunstvorm zelf bevragen, op alternatieve locaties hun geluk beproeven. Het aantal programmeurs dat in Nederland 'risicovol' aanbod programmeert, is op de vingers van een hand te tellen. Dit zegt meer over de behoudendheid van de meeste programmeurs dan over de kwaliteit van de ontwikkelingen in de danskunst. Want jonge makers vinden wél aansluiting in het internationale circuit of in de beeldende kunst. Dat laatste geldt vooral voor makers die, met het lichaam als uitgangspunt, hybride kunstvormen als performance- en installatiekunst in hun werk gebruiken. Zelfs internationaal gevierde makers als Emio Greco | PC en André Gingras hebben in Nederland moeite om voorstellingen te verkopen.

Terwijl de gezelschappen beweren dat zij hun aanwas in het buitenland zoeken om het technische niveau binnen de gezelschappen hoog te houden, bevonden zich onder de vier genomineerden en winnaars van VSCD-Zwanen voor meest indrukwekkende dansprestatie en

carrière dit jaar drie in Nederland opgeleide danstalenten.

En als we kijken naar jonge choreografen die een interessante inhoudelijke bijdrage aan de danskunst leveren, passeren namen van makers als de Portugees Bruno Listopad, de Vlaamse Ann Van den Broek en de Kroatische Ivana Müller de revue. Zij werden allemaal in Nederland opgeleid: Listopad en Van den Broek volgden de opleiding Uitvoerende Dans aan de Rotterdamse Dansacademie, Müller kwam na een studie literatuur in Zagreb naar de School voor Nieuwe Dansontwikkeling in Amsterdam. Van den Broek werd onlangs genomineerd voor de VSCD-Zwaan voor meest indrukwekkende dansproductie. Opvallend genoeg werd Müller met haar recentste voorstelling voor de VSCD-Mimeprijs genomineerd, terwijl zij zelf nadrukkelijk stelt vanuit een dansmentaliteit te werken.

Het talent is er dus. Maar er is nog een grote slag te maken in de danskunsten om ook plaats te maken op de podia voor de toekomstige generaties. De gezelschappen en producenten kunnen de verantwoordelijkheid niet alleen bij de opleidingen leggen. Dat het grote publiek niet meteen rijp is voor de nieuwste ontwikkelingen in de danskunst, is een dilemma waar alle podiumkunsten mee kampen. Maar om te voorkomen dat danstalent vroegtijdig verloren gaat in de Bermudadriehoek van opleidingen, aanbieders en markt, is in ieder geval een actieve, anticiperende houding van alle partijen vereist.

Literatuur

Saraber, L. (2007) *Dans zichtbaar beter: sectoronderzoek van de Nederlandse theaterdans*. Amsterdam: DOD.